

Л.В.Нечипорук, канд. екон. наук

Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

ІНВЕРСІЙНИЙ ТИП ФОРМУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ

Досліджено інверсійність трансформаційних перетворень страхового ринку. Виявлено деформації його формування.

Формування ефективного страхового ринку вимагає розв'язання як методологічних питань, пов'язаних із визначенням місця і ролі страхування і страхових фондів у фінансовій системі держави, так і розроблення концепції його функціонування і розвитку.

Страхова діяльність вирізняється своєрідністю, зумовленою характером послуг, які пропонують страхові організації. Ця специфіка знаходить відбиття в особливому механізмі формування, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів страховика.

Наявність великого кола публікацій з проблематики страхового ринку не внесла ясність у розуміння фундаментальних засад його формування на пострадянському просторі, які дозволяють з'ясувати причини деформацій і поширеності "псевдострахування". Істотне значення для виявлення характеру процесів, що відбуваються на страховому ринку, має розуміння інверсійного типу трансформаційних перетворень.

Спершу зупинимося на визначенні поняття "інверсія" (лат. *inversio* – перевертання, перестановка): 1) в лінгвістиці – зміна звичайного порядку слів у реченні з метою підсилити виразність мови; 2) в комбінаториці – порушення нормального порядку двох елементів; 3) у геометрії – особливий вид відбиття площини або простору. Розрізняють функціональну, параметричну, структурну, просторову, часову інверсії. Уточнимо їхній зміст:

– *функціональна* інверсія – передбачає можливість зворотної дії або функції;

– *структурна* інверсія – допускає такі альтернативи: багато – мало елементів, однорідні – різнорідні елементи, цілісна – дискретна структура, монолітна – дисперсна – порожня, статична – динамічна структура, лінійна, – нелінійна, ієрархічна – однорівнева і т. п.;

– *інверсія форми* (опукла – увігнута, товста – тонка, плоска – об'ємна, шорстка – гладка, зовнішня – внутрішня поверхня і т. п.);

- параметрична інверсія – допускає застосування протилежних параметрів (провідник – діелектрик, довгий – короткий, темний – світлий, твердий – м'який);
- інверсія простору (зміна положення у просторі на 90° і 180°);
- інверсія часу (швидко – поволі, безперервно – квантовано, минуле – сьогодні – майбутнє)¹.

Інверсія часу в низці праць отримала назву "історична інверсія" – своєрідна перестановка, коли за рахунок майбутнього збагачується сьогодні й особливо минуле².

Допускаємо, що введене А.Гриценком поняття економічного простору-часу³ уможливорює визначення інверсії простору-часу.

Якщо розглядати інверсію як суспільне явище, то слід урахувати, що це свого роду розвиток навпаки. Він стає імперативним в умовах, коли виживання даного суспільства передбачає його вихід на рівень досягнень іншого суспільства (або інших суспільств), і рівень цей постає у вигляді визначального для світу загалом. Суспільство-суб'єкт інверсії здійснює моделювання "за образом і подобою", формуючи щось само по собі від нього відмінне, щось йому чуже і навіть вороже, але те, від чого цьому суспільству треба у своєму поступальному розвитку відштовхуватися.

Загалом інверсія як тип розвитку суспільства і є рух в передбачуване "вперед" через відштовхування. Проблеми інверсії виявляються вельми багатоманітними, оскільки йдеться про радикальне перетворення конкретного суспільства з усіма особливостями стосовно як самого себе, так і навколишнього світу, коли здійснення цього процесу не лише не гарантоване, але і натрапляє на опір, навіть усередині даного суспільства.

Розраховуючи на результат інверсії, слід виходити з того, що інверсія – це тип розвитку суспільства, який передбачає можливість зміни цього інверсійного стану через повернення інверсії назад (зняття інверсії) шляхом створення принципово іншого суспільства. При цьому результат розвитку загалом може бути як вдалим, так і невдалим.

У працях А.Гриценка доведено, що інверсійний тип ринкової трансформації передбачає протилежні переходи: від загального одержавлення власності до розвитку різноманіття її форм, від державної монополії до включення конкурентних принципів, від директивно-планових цін до вільного ціноутворення і т. д. У структурі ринкової трансформації пропонується виокремлювати такі трансформаційні потоки, як основний процес – первинне накопичення капіталу; переструктурування економіки відповідно до нових закономірностей її функціонування; соціалізація економіки, що

¹ Петров В. Основы теории решения изобретательских задач // <http://www.natm.ru/triz/articles/petrov/2.2.htm>.

² Дергачёв В.А. <http://www.dergachev.ru/data/200/?n=43>.

³ Гриценко А. Еволюція вартості // Економіка України. – 2001. – № 4. – С. 52.

включає соціалізацію власності, праці та результатів виробництва⁴. Внаслідок того, що "...всі ці трансформації у своїй основі є інституційними, а наслідки одних і тих самих заходів в умовах класичного та інверсійного типів переходу до ринкової економіки відрізняються і часто є протилежними"⁵, можливий прояв різних некласичних економічних ефектів.

Оцінюючи результат інверсійного характеру ринкової трансформації, А.Гриценко підкреслює необхідність формування Україною свого інституційного устрою і відзначає, що побудова інститутів за класичними рецептами призводить до їх невідповідності інституційному середовищу і в результаті до їх неієдності. "Інституційні ями виникають як наслідок взаємодії інституційної катастрофи, яка руйнує інституційний каркас суспільства, та інституційної інверсії, яка змінює історичну послідовність і причинно-наслідкові зв'язки у формуванні інституційної структури"⁶.

Інверсійність трансформаційних перетворень, що змінює послідовність дій, порушує загальноісторичну логіку розвитку, зумовила й особливості формування страхового ринку.

Ми визначаємо страхування як відносини щодо формування страхового фонду з метою захисту майнових інтересів суб'єктів економіки в разі настання страхової події. Отже, страховий ринок – це система відносин щодо купівлі–продажу страхових послуг, які забезпечують такий захист.

В.Базилевич характеризує страховий ринок як цілісну систему економічних відносин, що виникають у процесі купівлі–продажу специфічного товару – страхового захисту, в межах якого формуються попит і пропозиція, встановлюється ціна⁷. В.Фурман визначає страховий ринок як систему сталих економічних відносин між покупцями (споживачами, вигодонабувачами), посередниками і продавцями, зумовлених формуванням попиту, пропозиції та ціни на страховий захист і перестраховання, які матеріалізуються у страхових, перестрахових і супутніх послугах у певній країні, групі країн або міжнародному масштабі⁸.

Згідно з висновками Л.Андреевої, "...ринок страхових послуг категоріально характеризується як система багаторівневих фінансових відносин, розширеної участі страхових інститутів у забезпеченні сталого і довгострокового зростання національної економіки, безпечного функціонування приватної власності на підставі комплексного супроводу і компен-

⁴ Див.: Там же. – С. 6; Гриценко А.А. Особливості ринкової трансформації інверсійного типу // *Перехідна економіка: Підручник*. – К., 2003. – С. 44; Гриценко А.А. Проблеми забезпечення стабільності грошової одиниці України // *Фінанси України*. – 2007. – № 9. – С. 89.

⁵ *Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований*. – Харьков, 2008. – С. 277.

⁶ Гриценко А.А. *Институциональная архитектура и социальная динамика в посткоммунистическом обществе // Посткоммунистические трансформации: векторы, направления, содержание*. – Харьков, 2004. – С. 134–135.

⁷ Базилевич В.Д. *Страховий ринок України*. – К., 1998. – С. 38.

⁸ Фурман В.М. *Страховий ринок в Україні: проблеми становлення та стратегія розвитку*: Автореферат дис. на здобуття наук. ст. докт. екон. наук. – К., 2006 // www.lib.ua-ru.net/inode/38207.html.

сації впливу зовнішніх і внутрішніх ризиків підприємницької діяльності"⁹. Вважаємо за необхідне внести деякі уточнення, зумовлені дискусійністю питання про природу і межі страхових відносин. Так, Т.Романова пропонує включити страхові відносини "як самостійну сферу у фінансову систему"¹⁰. Л.Рейтман розглядає їх "у підпорядкованому зв'язку з категорією фінансів"¹¹. К.Турбіна і М.Мних відносять їх до сфери обміну (як галузі надання послуг)¹², К.Воблій – до сфери розподілу¹³, Л.Рейтман – перерозподілу¹⁴, В.Шахов і О.Губар виокремлюють їх у самостійну економічну галузь¹⁵.

Погоджуючись з багатофункціональністю всієї сукупності страхових відносин у здійсненні як простого, так і розширеного відтворення, підтримуємо точку зору Т.Нікітіної, яка стверджує, що "...сучасні страхові відносини виходять за межі державних публічних фінансів і стають самостійною економічною категорією в системі економічних відносин суспільства щодо освіти і використання грошових фондів (фінансів у широкому сенсі)"¹⁶.

На наш погляд, страхові відносини в національно-державному масштабі – це багаторівнева система ризик-менеджменту. Вони органічно вписуються в усі блоки фінансів як системи економічних відносин – у державні фінанси, кредитну систему, фінанси підприємств і домогосподарств, вторинний фінансовий ринок, міжнародні фінанси, зберігаючи і розвиваючи властиву їм змістовну й організаційну специфіку.

Отже, страховий ринок – це система багаторівневих фінансових відносин, зумовлених забезпеченням управління ризиками домогосподарств, підприємств (фірм), держави. Разом із тим страховий ринок – це і форма організації грошових відносин щодо формування і розподілу страхового фонду для забезпечення страхового захисту суспільства, і сукупність страхових організацій, що беруть участь у наданні відповідних послуг.

Особливості формування страхового ринку в Україні зумовлені інверсійністю трансформаційних перетворень, яка порушує загальноісторичну логіку розвитку, змінюючи послідовність переходів:

– від державної монополії в галузі страхування до розвитку конкурентного середовища страхового ринку, а, отже, від державної форми власності до різноманіття форм власності;

⁹ Андреева Л.Ю. Стратегия развития российского страхового рынка в условиях глобализации: Дисс. ... докт. экон. наук. – Ростов-на-Дону, 2004. – С. 15.

¹⁰ Романова Т.Ф. Страхование: теория, практика. – Ростов-на-Дону, 1998. – С. 12.

¹¹ Страхование дело. – М., 1992. – С. 13.

¹² Турбина К.Е. Тенденции развития мирового рынка страхования. – М., 2000. – С. 18; Мних М.В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика. – К, 2006. – С.142.

¹³ Воблій К.Г. Основы экономики страхования. – М., 1995. – С. 27.

¹⁴ Страхование дело. – С. 4, 5, 13–18.

¹⁵ Шахов В.В. Страхование: Учебник. – М., 1999. – С. 16; Губарь О.В. Природа и границы страховых отношений // Финансовые исследования. – 2000. – № 2.

¹⁶ Никитина Т.В. Стратегия страховщика в условиях развивающегося рынка: Автореферат дисс. ... уч. ст. канд. экон. наук. – СПб, 2000.

– від директивно-планового до вільного ціноутворення на страховий захист.

Монополія держави на здійснення страхових операцій сягає корінням у 1918 рік, коли всі приватні страхові товариства підлягали націоналізації. Декретом 1921 року "Про державне майнове страхування" було створено Держстрах і визначено, що державне майно, що перебуває в користуванні приватних юридичних і фізичних осіб, підлягає обов'язковому страхуванню. За кооперативами було збережено право на самостійну організацію страхового захисту, який здійснювали Центросоюз, Всеросійський кооперативний страховий союз, Український кооперативний страховий союз, функції яких передано Держстраху в 1930-ті роки. 1947 року з його структури виокремлюється Індержстрах, що реалізує страхування експорту та імпорту, морське страхування і страхування відповідальності вантажоперевізника. З 1967-го по 1991 рік страхування в СРСР формується на союзно-республіканських принципах, у кожній республіці створено власне Правління державного страхування, що підпорядковувалося Правлінню державного страхування СРСР і міністерству фінансів республіки.

Засади для ліквідації державної монополії в галузі надання страхового захисту були закладені законом "Про кооперацію" (1988), який передбачав можливість створення недержавних страхових компаній, кількість яких в СРСР склала 5765 уже наприкінці 1980-х років¹⁷.

Чинниками інверсійного типу становлення страхового ринку в Україні були: а) порушення закономірностей первісного первинного накопичення капіталу, що визначило участь страхових організацій у реалізації таких сучасних методів первинного накопичення, як приватизація й інфляція (побудова безлічі страхових пірамід за реалізації програм страхового захисту на випадок інфляції в умовах гіперінфляції, що призвели до масових невиплат, а отже, до накопичення і перерозподілу грошового багатства); б) диктат з боку політичних інституцій, який визначив переструктурування економіки України, що завершилося зростанням частки сировинних галузей, застарінням основних фондів підприємств за відсутності капіталовкладень, загостренням ситуації ризику, але відсутністю фундаменту передумов для розвитку попиту на страховий захист, за винятком схем податкової оптимізації та легалізаційних механізмів; в) ліквідація форм соціалізації, властивих директивно-плановій економіці, за відсутності соціалізації капіталу, що видозмінила програми особистого страхування (довгострокове страхування життя, медичне страхування, страхування від нещасного випадку), перевівши їх, переважно, в ранг інструментів мінімізації податків.

Відсутність законодавчої бази регулювання страхової діяльності (Декрет Кабінету Міністрів України "Про страхування" ухвалений лише у

¹⁷ Народное хозяйство СССР в 1989 г.: Стат. ежегодник. – М., 1990. – С. 617.

травні 1993 року), ліберальні умови заснування страхових компаній забезпечили зростання їх кількості, що, безперечно, сприяло ліквідації монополії держави і створенню конкурентного середовища. Підвищення вимог до забезпечення платоспроможності страховиків з ухваленням Закону України "Про страхування" (1996) зумовило скорочення їх чисельності на завершення перехідного періоду (березень 1997 року), який передбачав виконання умов щодо формування статутного фонду 100 тис. еку (рис. 1).

1996 року було визначено спеціалізацію страховиків щодо ризикових програм і програм страхування життя, що мають накопичувальний характер, але реальних контурів вона набула після внесення змін до Закону України "Про страхування" від 4.10.2001., згідно з якими для страховиків життя статутний фонд мав бути не меншим за 1,5 млн євро, натомість ризикові страховики могли обмежитися 1 млн євро. Отже, реально з'являються два незалежних сегменти страхового ринку: "life" і "non-life", представники яких не конкурують один з одним.

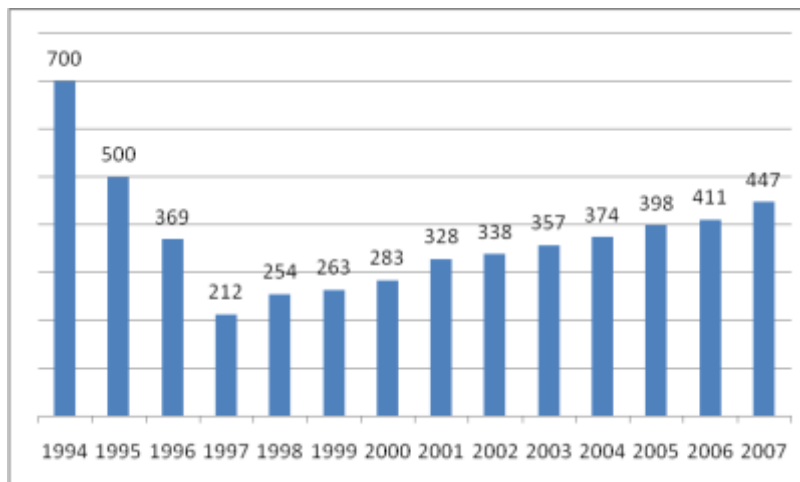

Рисунок 1. Кількість страхових компаній в Україні

Джерело: дані Держфінпослуг // www.dfp.gov.ua.

Таблиця

Кількість страхових компаній "life" і "non-life"

Реєстр страховиків	На кінець року		
	2005	2006	2007
Кількість страхових компаній	398	411	447
у тому числі "non-life"	348	356	382
у тому числі "life"	50	55	65

Джерело: дані Держфінпослуг // www.dfp.gov.ua.

Отже, лише кількісного аналізу ринку не достатньо для визначення монополізації, потрібне вивчення місткості страхового ринку. Розрахуємо частку страховика на страховому ринку згідно з методикою визначення монопольного (домінувального) домінуючого становища суб'єктів господарювання:

$$P_j = Q_j / Q_{PT} \times 100,$$

де P_j – частка на ринку j -го суб'єкта ($j = 1, 2 \dots, n$); Q_j – обсяг послуг, що продає j -й суб'єкт; Q_{PT} – обсяг ринку.

Для виявлення тенденцій до монополізації страхової діяльності треба уточнити сукупну частку ринку кількох страховиків.

$$SPn = \sum_{j=1}^m Pn_j,$$

де $m = 2, 3, 4, 5$ – кількість страховиків; Pn_j – частка на ринку j -го страховика; SPn – сукупна частка ринку 5, 4, 3, 2 страховиків.

Відзначимо, що останнім часом використовують комплексний показник – індекс Герфіндаля–Гіршмана (Herfindal–Hirshman index), перевагою якого є здатність реагувати на перерозподіл часток між фірмами, що діють на ринку.

$$HNI = P_1^2 + P_2^2 + \dots + P_j^2.$$

Ринки вважають висококонцентрованими, якщо: $70\% < SPn < 100\%$; $800 < HNI < 10000$; помірноконцентрованими: $35\% < SPn < 70\%$; $800 < HNI < 1800$; низькоконцентрованими: $SPn < 35\%$; $HNI < 800$.

Аналізуючи конкурентне середовище ринку страхування життя, відзначимо, що частка валових премій перших 3-ох ризикових страховиків 2007 року складала 12,6% (2006-го – 12,2%); перших 50-ти страховиків – 74,4% (2006-го – 74,7%). Загалом на ринку ризикових видів страхування індекс Герфіндаля–Гіршмана (HNI) складав 169,1 (2006 року – 162,7). Частка перших 3-ох компаній у валових преміях страхування життя на кінець 2007 року склала 52,1% (2006-го – 58,5%); перших 10-ти страховиків – 86,4% (2006-го – 90,1%). Індекс Герфіндаля–Гіршмана (HNI) склав 1234,0 (2006-го – 1 465,99).

Таким чином, на сучасному етапі значний рівень конкуренції зберігається на ринку ризикових видів страхування, для ринку страхування життя характерна помірна монополізація, що вимагає відповідних антимонопольних дій.

Ліквідація монополії держави у сфері страхування зумовила перехід від директивно-планового до вільного ціноутворення на страховий захист, що реалізується за допомоги формування страхових тарифів (рис. 2).

Загалом тарифна політика страховиків формується на таких принципах: еквівалентність страхових відносин (нетто-ставки мають відповідати ймовірності настання страхових випадків); прийнятність величин страхових тарифів для широкого кола страхувальників; стабільність розмірів

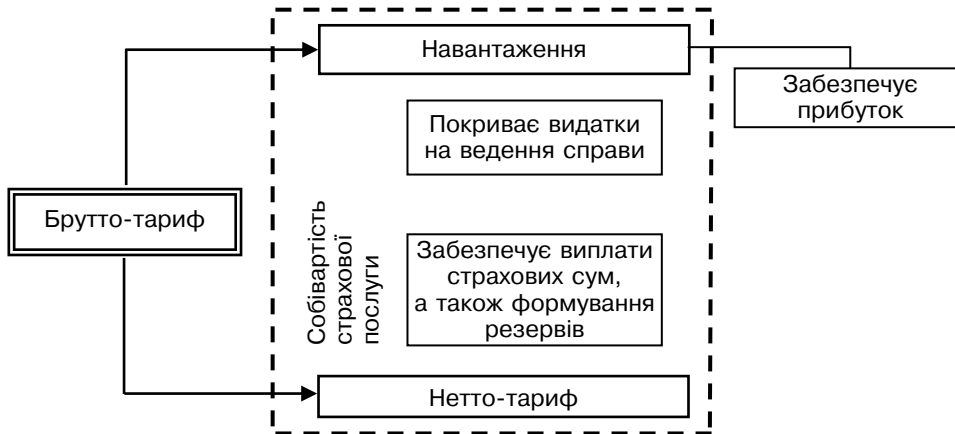

Рисунок 2. Структура страхового тарифу

страхових тарифів; розширення обсягу відповідальності страхової організації; забезпечення рентабельності страхових операцій. Для ризикових видів страхування розрахунок тарифних ставок здійснюється за наявності інформації, що дозволяє оцінити такі величини: q – імовірність настання страхового випадку; S – середня страхова сума; SB – середнє відшкодування в разі настання страхового випадку. Розрахунок тарифів здійснюється за заздалегідь визначеної кількості угод страхування n , які передбачено укласти з потенційними споживачами страхової послуги.

Нетто-ставка T_n формується з двох складових – основної частини T_o і ризикової надбавки T_p :

$$T_n = T_o + T_p,$$

$$T_o = 100 \times \frac{SB}{S} \times q,$$

де q – імовірність настання страхового випадку, S – середня страхова сума, SB – середнє страхове відшкодування.

Після визначення нетто-тарифу розраховують навантаження, яке має як мінімум покрити видатки, зумовлені виробництвом страхової послуги. На тарифну політику страхових компаній істотний вплив справляють трансакційні витрати. До чинників, що впливають на їх зростання, можна віднести:

- низький рівень довіри до страховиків, що вимагає їхніх асоційованих дій із створення нового іміджу (телепрограми, конференції, семінари тощо);
- бюрократичну систему створення, ліцензування страхових компаній, а також збору і подання документів у разі отримання страхового відшкодування;
- несталість грошового обігу і валютного курсу, що впливає на активи страховиків;

- нерозвиненість інфраструктури економіки загалом (наприклад, зв'язок, транспорт, інформація в різних регіонах країни);
- низькоефективна державна політика в галузі страхування (в тому числі за розвитку довгострокових видів страхування).

До чинників, що *сприяють зниженню трансакційних витрат* страхової фірми, відносимо:

- розвиток інформаційних та інтернет-технологій (які дозволили б здійснювати безпосереднє спілкування в режимі он-лайн "клієнт – страховик");
- формування високого рівня довіри до страхової компанії та підвищення її рейтингу за рахунок швидких виплат страхових відшкодувань;
- обґрунтоване зниження страхових тарифів (якщо це допустимо з точки зору актуарних розрахунків).

Розглянемо формування страхового ринку в Україні, його функціональну, структурну, просторову, тимчасову інверсії.

Базовими функціями страхового ринку є задоволення потреб держави, юридичних і фізичних осіб у страховому захисті їхніх майнових інтересів; мобілізація фінансових ресурсів суспільства з подальшим використанням їх на інших фінансових ринках.

Головна функція страхового ринку – акумуляція і розподіл страхового фонду з метою забезпечення страхового захисту суспільства. Показником реалізації цієї функції є рівень виплат. Відзначимо, що у світовій практиці рівень виплат на ринку загалом складає 70%. Українські страховики на самому початку своєї діяльності мали вищий рівень виплат, аніж тепер. 1993 року рівень виплат – 48,2%, 1994-го – 66,2%, 1995-го – 59,0%, 1996-го – 46,4%¹⁸. У цей період страхові компанії реалізовували програми змішаного страхування життя з компенсацією інфляційного збитку, що припускали щомісячні (щоквартальні або щорічні) виплати. 1995 року поступово таке страхування згортається, за 1996–1997 роки кількість страховиків через нездатність адаптації до вимог закону "Про страхування" скорочується утричі.

Реалізація різних квазістрахових операцій, націлених на податкову оптимізацію, не сприяла виконанню українськими страховиками класичної функції (рис. 3). Водночас така функціональна інверсія ринку допомогла страховим компаніям сформувати певний початковий рівень капіталу, збільшити капіталізацію, сформувати навколо себе клієнтську базу, що в кінцевому підсумку дало поштовх до кількісного зростання страхового ринку. Разом з тим ці операції знизили інтерес до механізму страхування у класичних страхувальників (які чекали ефективного управління ризи-

¹⁸ Див.: *Базилевич В.Д.* Страховий ринок України. – С. 331.

ками) і не сприяли формуванню інституційної довіри¹⁹ до страхового ринку, необхідної для його розвитку.

Рисунок 3. Динаміка показників страхового ринку України

Джерело: дані Держфінпослуг // www.dfp.gov.ua.

Процес формування страхового ринку пов'язаний зі зміною структури, яку можна охарактеризувати в галузевому, інституційному і територіальному аспектах (регіональний, національний, світовий страховий ринок). Інверсія галузевої структури страхового ринку України виявилася в асинхронності його розвитку в порівнянні з об'єктивно існуючими і зростаючими потребами, зумовленими цілями зміцнення економічної та соціально-екологічної безпеки суспільства, що відбилося у пріоритетності страхування фінансових ризиків, у диспропорційності обов'язкового і добровільного страхування. Слід зазначити, що останнім часом ситуація змінюється, що зумовлене підвищенням схильності до страхування у найбільш інновативної частини суспільства. Зняття галузевої інверсії реалізується на підставі формування і розвитку сталого економічного інтересу до страхових інструментів забезпечення економічної безпеки, застосування ринкової системи стимулювальних інноваційних механізмів управління страхованими ризиками, в тому числі інвестиційними (іпотечними), фінансовими (цінними паперами страхових компаній) і податковими (включення в повному обсязі затрат на страхування у витрати).

Іверсійність інституційної структури ми, перш за все, пов'язуємо з діяльністю:

¹⁹ Ляска А. Доверие и транзакционные издержки // Вопросы экономики. – 2003. – № 1. – С. 43–58; Никитина Ю. Доверие как элемент структуры рынка страхования жизни // Экономическая социология. – 2007. – Т. 8. – № 1. – С. 58.

– кептивів²⁰ (унаслідок того, що податковою оптимізацією за допомоги страхування займалися не лише страхові компанії, а і великі корпорації, це призвело до зростання чисельності кептивних страховиків, що виконували роль альтернативного способу як управління ризиками, так і контролю над видатками);

– офшорних перестраховувальників перестраховиків (у секторі зовнішньоекономічних послуг перестраховування тривалий час здійснювалося, зазвичай, за наполяганням національних клієнтів практично тільки у зарубіжних корпорацій, пік діяльності яких припадає на 2003 рік (рис. 4). Така практика – не що інше, як легалізований відтік капіталу. Нагадаємо, що саме 2003 рік ми згадували у зв'язку з найнижчим рівнем страхових виплат.

Рисунок 4. Перестраховування нерезидентами в чистих страхових преміях

Джерело: дані Держфінпослуг // www.dfp.gov.ua.

Визначаючи невідповідність діяльності українських страховиків зразкам класичного страхування, не можемо не відзначити, що така практика загалом була характерна для всього пострадянського простору. Вона виконала свої завдання у процесі формування страхового ринку (створення первинного капіталу і збільшення капіталізації).

Прискореність процесу самоорганізації страхового бізнесу (велика кількість асоціацій, союзів та інших подібних організацій) дає підстави для передбачення розширення поля на користь страхових компаній для

²⁰ Від англ. *captive* – кишеньковий.

комерційного і фінансового маневру і, головне, появи передумов для здійснення своїми силами перестраховальних операцій.

Серед найбільш значущих проблем цілісного розуміння структурної інверсії (територіальний аспект) – завдання її змістовної "стиківки" з проблемами глобалізації, а отже, вибір майбутнього національного страхового ринку.

Глобалізація страхового ринку – суперечливий процес. З одного боку, вона модернізує механізм страхової діяльності за рахунок застосування принципово нових технологій, дозволяє диверсифікувати ризики і скорочувати вартість послуг. З іншого боку, участь у процесах глобалізації не завжди є ефективною і безпечною для національних страхових операторів. Є ризики їх поглинання, зумовлені низьким рівнем розвитку і перспективністю поля діяльності для транснаціональних страховиків. З огляду на те, що глобалізація – процес об'єктивний і необоротний, про що свідчить, зокрема, лібералізація страхового ринку, використання сучасних інформаційних, фінансових, банківських і страхових технологій, перехід на міжнародні стандарти аудиту і бухгалтерської звітності тощо, можна чекати на збільшення інтересу до страхового ринку України з боку іноземних інвесторів.

Так, наприклад, французька банківська група "BNP Paribas", афілійована з АХА, вперше з'явилася в Україні 2005 року, коли придбала 51% акцій українського УкрСиббанку. 2006 року через свою дочірню страхову компанію "Cardif" вийшла на український страховий ринок. 2007 року Антимонопольний комітет України надав АХА дозвіл на придбання "ВЕСКО" й Українського страхового альянсу. В результаті 49% акцій обох страхових компаній почали належати УкрСиббанку (контрольний пакет належить "BNP Paribas"). Отже, "BNP Paribas" отримала право на оперативне управління Українським страховим альянсом і "ВЕСКО". Серед найбільш значущих продажів 2007 року в Україні експерти називають продаж 25% НАСК "Оранта", 50%+1 акція "ВЕСКО" і СК "Український страховий альянс" казахстанському банку "ТуранАлем".

Дотримання тенденцій світового страхового ринку через відкритість національного (як результат входження в СОТ) дає підстави для його просторової та часової інверсії, оскільки сприяє використанню багаторічних напрацювань транснаціональних фінансових інститутів, що, безперечно, збагачує практику вітчизняних страховиків (запозичення технологій, необхідність дотримання світових стандартів).

Підбиваючи підсумки, відзначимо, що особливості формування страхового ринку як системи багаторівневих фінансових відносин зумовлені інверсійністю трансформаційних перетворень, що порушують загальноісторичну логіку розвитку, змінюють послідовність переходів.

Слід розрізняти функціональну, структурну, просторову, часову інверсії. За рахунок функціональної та структурної інверсії у процесі формування страхового ринку вдалося розв'язати завдання первісного первинного накопичення капіталу і домогтися збільшення капіталізації страховиків.

Просторова і часова інверсії страхового ринку зумовлені інтернаціоналізацією страхової діяльності, що збагачує практику вітчизняних страховиків за рахунок запозичення технологій і стандартів транснаціональних страхових операторів.

Зміна умов і характеру функціонування страхового ринку ставить завдання розроблення стратегії його розвитку на підставі концепції, спрямованої на підвищення ступеня економічної безпеки.